

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

СПЕЦІАЛЬНИЙ КЛАС АЛЬТА
ПРОГРАМА
ДЛЯ ВИЩИХ МУЗИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
I-II РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

КИЇВ 2001 рік

Програму склав завідуючий відділом струнно-смичкових інструментів
ЛССМШ ім.С.Крушельницької старший викладач Д.М.Комонько

Рецензенти - С.Г.Кочарян, професор, завідуючий кафедрою струнно-смичкових інструментів Харківського державного інституту мистецтв ім.І.Котляревського

Д.Г.Гаврилець, доцент Національної музичної академії України ім.П.Чайковського

Відповідальна за випуск О.І.Пастухова
Редактор Л.В.Московченко

с ДМЦНЗКМ, 2001
с Д.М.Комонько, 2001

Короткі методичні зауваження до програми спеціального класу альтя

Спеціальний клас альтя займає одне з провідних місць в підготовці музикантів-професіоналів. Завданнями цього класу є підготовка висококваліфікованих спеціалістів, які би повною мірою оволоділи художньою музично-виконавською майстерністю, необхідною для професійної діяльності в якості солістів, ансамблів, оркестрів та педагогів. Середня ланка спеціальної музичної освіти покликана закласти основи даних видів професійної діяльності. Робота спеціального класу альтя спрямована насамперед на оволодіння інструментом, розвиток творчої активності, вміння узагальнювати набуті знання, всестороннє розширення музичного світогляду, творче втілення студентом змісту, форми і стилю музичних творів.

Заняття в спеціальному класі альтя базуються на основі послідовно розробленої навчальної програми, яка включає наступні методичні положення:

1. Підбір репертуару відбувається з урахуванням індивідуальних особливостей студента, ступеня обдарування та його музичного розвитку, спеціальної підготовки. З огляду на це в індивідуальних планах студентів повинна відбиватися певна логічна послідовність в виборі репертуару, яка б засвідчувала їх професійне зростання.

2. Провідне місце в репертуарі посідають твори вітчизняної та світової класичної музики різних стилів та епох. Завдяки появі нових творів сучасних композиторів репертуарний список даної програми значно розширений.

3. В репертуар включені художні твори, випробувані в педагогічній практиці, які відповідають завданням художньо-естетичного розвитку студентів, а також конструктивний матеріал, необхідний для формування конкретних технічних навиків.

Репертуарний список кожного курсу складається з наступних розділів:

- гамми, вправи, етюди та інший навчально-допоміжний матеріал, де враховується технічна конкретна цілеспрямованість;

- твори великої форми, серед яких не лише зразки, написані для альту соло і в супроводі оркестру чи фортепіано, але і твори камерної літератури-сонати для альту і фортепіано;

- поліфонічні твори;

- п'єси;

- твори для читки з листа;

у програмі також подається список ансамблів та оркестрових соло з опер, балетів, симфоній та інших масштабних музичних жанрів. Цей матеріал рекомендується як додатковий для найбільш обдарованих студентів, для самостійної роботи, що сприятиме розвитку їх творчої ініціативи, музичного мислення.

У зв'язку зі зростанням ролі альту як сольного інструменту, необхідно докорінно змінити принцип переведу студентів зі скрипки на альт, враховуючи насамперед фізичні, а також сприятливі технічні та музично-виконавські можливості. Так, займатися на альті цілком можуть учні середніх класів при наявності інструментів меншого розміру. Найбільш доцільно робити перевід скрипалів на альт, починаючи з першого курсу, коли в дитини вже майже сформовані фізіологічно-конструктивні пропорції. Саме вони є вирішальним чинником у підборі інструменту, тобто, розмір альту повинен адекватно відповідати фізичним даним учня. Те ж саме стосується і вибору смичка.

Основними концептуальними моментами при переході студента зі скрипки на альт стають: коректура правої та лівої рук з врахуванням специфіки постановки. Велику увагу слід надавати зміцненню та розвитку біглості пальців лівої руки, одночасно працюючи над інтонацією.

При звуковидобуванні необхідно фіксувати увагу студента на максимальному використанні ваги руки та смичка, а не натиску на струни.

Вібрація при грі на альті, як засіб художньої виразності, повинна бути більш широкою та вільною, тому найбільш оптимальним для досягнення бажаного результату є використання прийому «кистьова вібрація».

Розвиток і розширення спеціального класу альту в середній ланці спеціальної музичної освіти слугуватиме створенню найрізноманітніших ансамблів та поповненню складу оркестрів. Хоча залучення студентів-альтистів до ансамблевої чи оркестрової діяльності слід впроваджувати на стадіях достатнього професійного оволодіння інструментом.

У даній програмі вказані мінімальні вимоги для кожного курсу. Однак, репертуарні списки не є вичерпними і дають педагогові можливості для виявлення творчої методичної ініціативи. Адже здійснення складних виховних професійних завдань педагога по спеціальності вимагають від нього цілеспрямованої, науково-дослідницької роботи для досягнення високоякісної музично-виконавської майстерності студентів.

І курс

Річні вимоги

Ознайомлення з інструментом. Вивчення альтового ключа. Звуковидобування. Ведення смичком по відкритих струнах. Інтонція, вібрація, якість звучання, ритм. Робота над засвоєнням позицій і різних видів переходів. Штрихи: деташе, легато, мартле, стакато, спікато. Читання з листа. Трьохоктавні гами і арпеджіо. Гама подвійними нотами (терції, сексти, октави).

Впродовж навчального року слід вивчити:

5-6 гам, 8-10 етюдів, 1-2 твори великої форми, 3-4 п'єси.

Один-два твори вивчених самостійно.

У І семестрі виступ з одною гамою і двома етюдами, крім цього не менше 2-3ох виступів впродовж року, включаючи іспит.

На іспиті виконуються: одна гама, один етюд, твір великої форми (I або II, III чч.), твір малої форми.

Зразки програм перевірних іспитів на I курсі:*

I

Крейцер Р. Етюд № 8

Телеман Г. Концерт Соль мажор

Яньшинов О. Прядка

II

Кампаньолі Б. Етюд № 1

Зейдман Б. Концертино

Рубінштейн А. Мелодія

III

Палашко І. Етюд № 5, тв. 77

Гендель Г. Соната № 6

Левицький І. Українська рапсодія

* У екзаменаційній програмі кожного курсу, включаючи і дипломний іспит, виконується одна гама, арпеджіо та гама подвійними нотами (терції, сексти, октави).

Репертуарний список

Етюди, збірники вправ і гам.

Безруков Г., Ознобищев К. Гама і арпеджіо для альту, М., 1974.

Безруков Г., Ознобищев К. Основи техніки гри на альті. М., 1973.

Бруні А. Школа гри на альті (Ред. В.Борисовського). М., 1946.

Вибрані етюди для альту (Ред.-упор. Л.Гущина, К.Стоклицька), М., 1980.

Вибрані етюди для альту (Ред.-упор. М.Рейтиха), М., 1962.

Вправи і гама для альту (Ред.-упор. А.Ваксман), М., 1952

Вправи і гама для альту (Ред.-упор. А.Ваксман), М., 1952

Гржималі І. Вправи в гамах. Вправи і гама в подвійних нотах.

Григорян О. Гама і арпеджіо.

Грінберг М. Гама і вправи, Київ, 1978.

Донт Я. Етюди, тв. 37. М., 1969.

Кампаньолі Б. Етюди для альту, тв. 22., М., 1957.

Крейцер Р. Етюди (перекл. М.Рейтиха), М., 1963.

Мазас Ж. Етюди, тв. 36.

Палашко І. 24 мелодичні етюди середньої складності, тв. 77 (Ред. Є.Страхова). М., 1951.

Теріан М. 6 етюдів для альту. М., 1937.

Шрадїк Г. Школа скрипкової техніки. ч. I - М., 1978.

Твори великої форми

Аріості О. Соната соль мінор (перекл. Є.Страхова)

Бах Й.- С. Концерт ля мінор (обр. Т.Гонет)

Бортнянський Д. Соната До мажор (обр. Г.Безрукова)

Вівальді А. Концерт До мажор. Концерт для двох альтів (перекл. М.Рейтиха).

Соната Ре мажор. Соната соль мінор.

Гайдн Й. Концерт Соль мажор (обр. Є.Страхова)

Гейслер Ф. Сонатина

Гендель Г. Соната соль мінор (обр. Ф.Д'арта), Соната № 6;

Соната До мажор

Джемініані Ф. Соната фа мінор

Зейдман Б. Концертино (ред. М.Рейтиха)

Кореллі А. Камерна соната для двох альтів

Марчелло Б. Соната Ре мажор

Моцарт В. Концерт № 3 Ре мажор (обр. Є.Страхова)

Телеман Г. Концерт Соль мажор. Концерт Соль мажор для двох альтів. Соната

мі мінор

Твори малої форми

Аладов М. Гумореска (обр. В.Скібіна)

Аренський А. Баркарола (перекл. Є.Страхова)

Асаф'єв Б. Гавот (перекл. К.Ознобищева)

Бакланова Н. Безперервний рух. Етюд в ритмі тарантели

Бах Й.С. Три органні прелюдії (перекл. Б.Палшкова)

Василенко С. Серенада

Владигеров П. Мелодія (перекл. Е.Абаджиєва)

Гаджиев Дж. Скерцо (перекл. М.Рейтиха і Н.Корницької)

Глієр Р. Романс (перекл. Д.Лепилова). Рондо (перекл. Г.Безрукова). Російська

пісня, тв. 34 (обр. В.Борисовського). Біля струмка (обр. Є.Страхова і М.Соколова)

Госсек Ф. Гавот (перекл. Б.Палшкова)

Гурильов О. Полька - мазурка (перекл. Є.Страхова)

Жилинські О. Настрій (перекл. Б.Тілгінша)

Зноско-Боровський О. Українське скерцо. Гумореска. (перекл. З.Дашака)

Іпполітов П. Безперервний рух

Клерамбо Н. Прелюдія і АLEGRO (обр. К.Ознобищева)

Кюї ІІ. Безперервний рух (перекл. Д. Лепілова)
Левицький І. Українська рапсодія (перекл. З. Дашака)
Леклер Ж. Алегро (перекл. Є. Абаджисва)
Локателлі П. Арія
Лисенко М. Елегія (перекл. З. Дашака)
Львов О. Народна мелодія. Каприс (перекл. Г. Безрукова)
Мединь Я. Гавот (перекл. Б. Тілгиньша)
Мендельсон Ф. Безперервний рух (перекл. М. Рейтиха і Г. Зінгера)
Мендельсон Ф. Пісня без слів (обр. Е. Страхова і М. Соколова)
Мострас К. Коліскова
Парадіс М. Сіціліана (перекл. Г. Безрукова)
Попатенко Т. Верб
Прокоф'єв С. Менует, тв. 32 № 2; Скерцо, Фуга (з дитячих рукописів);
Тарантела, тв. 65 № 4.
Ревуцький Л. Прелюдія (перекл. М. Грінберга)
Рубінштейн А. Мелодія (обр. Є. Страхова і М. Соколова)
Сен-Санс К. Лебідь (перекл. Г. Безрукова)
Спендіаров О. Коліскова (перекл. Д. Лепілова)
Степовий Я. Танець (перекл. З. Дашака)
Франкер Ф. Рондо (перекл. Д. Лепілова)
Чайковський П. Експромт (обр. Г. Безрукова)
Цись Р. Українська рапсодія
Яньшинов О. Прядка (обр. Є. Страхова і М. Соколова)

II курс

Річні вимоги

Робота над виразністю звучання. Розвиток техніки лівої руки. Робота над треллю, подвійними нотами, акордами. Вдосконалення штрихів. Флажолети. Читка з листа. Самостійна робота. Трьохоктавні гами і арпеджіо, гами подвійними нотами в терцію, сексту і октаву.
Впродовж навчального року слід пройти:
4-5 гам, 8-9 етюдів. 2-3 твори великої форми, 4-5 п'єс, окремі частини з фантазій Г. Телемана, або 1-2ч. з сюїт для віолончелі соло Й.-С. Баха.
Один-два твори вивчених самостійно.

В I семестрі виступ з одною гамою і двома етюдами, крім цього не менше 3-ох виступів впродовж року, включаючи іспит.

На перевірному іспиті виконуються:

одна гама, один етюд, 1-2ч. з віолончельних сюїт Й.С.Баха, або фантазій Г. Телемана, один твір великої форми (I або II, III чч), одна п'єса.

Зразки програм перевірних іспитів на II курсі:

I

Крейцер Р. Етюд № 10

Телеман Г. Фантазія № 1
Хандошкін І. Концерт До мажор
Фіокко П. Алегро

II

Кампаньолі Б. Етюд № 15
Телеман Г. Фантазія № 7
Дваріонас Б. Теми з варіаціями
Бенда Я. Граве

III

Палашко І. Етюд № 14, тв. 77
Телеман Г. Фантазія № 10
Гендель Г. Соната № 3
Дашак З. Українська сюїта

Репертуарний список

Етюди, збірники вправ і гам.

Безруков Г., Ознобищев К. Гама і арпеджіо для альту, М., 1974
Безруков Г., Ознобищев К. Основи техніки гри на альті, М., 1973
Вибрані етюди для альту (Ред.-упор. Л. Гушина, К. Стоклицька), М., 1980
Вправи і гама в подвійних нотах для альту (Ред.-упор. А. Ваксман), М., 1957
Гржималі І. Вправи в гамах. Вправи і гама в подвійних нотах
Григорян О. Гама і арпеджіо
Грінберг М. Гама і вправи, Київ, 1978. Вправи і гама для альту (Ред.-упор. А. Ваксман), М., 1952
Донт Я. Етюди, тв. 37, М., 1969
Кампаньолі Б. Етюди для альту, тв. 22, М., 1957
Крейцер Р. Етюди (перекл. М. Рейтиха), М., 1963
Мазас Ж. Етюди, тв. 36
Палашко І. 24 мелодичних етюди середньої складності, тв. 77 (Ред. Є. Страхова), М., 1951
Роде П. 24 етюди (Ред. В. Борисовського, Є. Страхова), М., 1937
Теріан М. 6 етюдів для альту. М., 1937
Шрадїк Г. Школа скрипичної техніки, М., 1978 ч. I

Твори великої форми

Бах Й.-С. Окремі частини з віолончельних сюїт.
Бах К.Ф.Е. Концерт Ре мажор (ред. Ф. Дружиніна). Соната Ре мажор
Бетховен Л. Соната Фа мажор, тв. 17
Бортнянський Д. Сонатне алегро (обр. В. Борисовського)
Вангал Я. Соната Мі бемоль мажор (обр. К. Ознобищева)
Вандіні Й. Соната Соль мажор (ред. К. Ознобищева)

Вебер К. Варіації (обр.В.Борисовського)
Вівальді А. Концерт «Повернення». (перекл.М.Рейтиха)
Гендель Г. Соната №№ 2,3. Соната соль мінор (обр.Ф.Д'арга)
Генішта І. Соната (обр.В.Борисовського), тв.9
Граун Й. Соната № 2
Дворжак А. Сонатина Соль мажор
Зітт Г. Концерт ля мінор ч.І
Кореллі А. Соната ре мінор (ред.К.Ознобищева)
Маре М. Фоля
Марчелло Б. Соната фа мінор (перекл.О.Сосіна)
Мендельсон Ф. Соната (ред.М.Грінберга)
Перселл Г. Сюїта
Телсман Г. Концерт Соль мажор (обр.В.Стадлера). 12 фантазій
(перекл.Г.Талаліяна)
Хаммер К. Соната № 4
Хандошкін І. Концерт До мажор (ред.І.Ямпольського)
Цельтер К. Концерт Мі бемоль мажор, Іч.

Твори малої форми

Александров О. Арія з класичної сюїти (перекл.В.Борисовського)
Аміров Ф. Елегія (перекл.М.Рейтиха)
Бах В.- Ф. Весна (обр.В.Борисовського)
Бах Й.- С. Жига (перекл.Є.Страхова)
Бенда Я. Граве
Верачіні Ф. Ларго (перекл.Д.Лепілова)
Вівальді А. Адажіо (перекл.Б.Палшкова)
Вітол Я. П'єси для альту
Власов О. Мелодія
Гамаль-Абдель-Рахім Дві п'єси (обр.К.Ознобищева)
Гендель Г. Арія, Сіціліана, Ларгето (перекл.Є.Страхова)
Грибосдов О. Вальс (обр.В.Борисовського)
Глюк К. Мелодія (перекл.О.Ривкіна)
Гріг Е. Листок з альбому, тв.47 № 12 (перекл.Г.Безрукова). Посма (перекл.
В.Борисовського)
Дашак З. Українська сюїта
Зноско-Боровський О. Калмицький наспів (перекл.З.Дашака)
Іпполітов-Іванов М. Кавказькі ескізи
Косенко В. Куранта (перекл.З.Дашака)
Кюї Ц. АLEGRO скерцо, тв. 50 № 24 (перекл.Б.Тілтиньна)
Люлі Ж. Аріозо і Гавот (обр.В.Борисовського)
Лисенко М. Скерцо (перекл.З.Дашака)
Мяковський М. Кінець казки (обр. В.Борисовського)

Прокоф'єв С. Легенда, тв.12 № 6. Анданте, тв.132 (перекл.М.Рейтиха і
Г.Зінгера)
Ревуцький Л. Балада (перекл.З.Дашака)
Римський-Корсаков М. Гімн сонцю з опери «Золотий півник»
(перекл.М.Рейтиха, Г.Зінгера)
Сокальський В. П'єса (перекл.М.Грінберга)
Скрябін О. Етюд, тв.8 № 1 (перекл.М.Грінберга)
Сметана Б. Два експромти (обр.Г.Безрукова)
Спендіаров О. Східний романс (перекл.Г.Безрукова)
Степовий Я. Танець (перекл.З.Дашака)
Стценко К. Романс (перекл.З.Дашака)
Тітов М. Романс (перекл.В.Борисовського)
Фіокко П. АLEGRO (обр.Д.Лепілова)
Форе Г. Пробудження (перекл.О.Багринцева)
Хачатурян А. Колискова з балету «Гаяне» (обр.В.Борисовського). Танець Айши
з балету «Гаяне» (перекл.М.Грінберга)
Чайковський П. Пісня без слів, тв.2 № 3 (обр.С.Страхова)

III курс

Річні вимоги

Подальша робота над виразовістю звучання. Розвиток виконавської техніки.
Вдосконалення подвійних нот. Робота над гамами, штрихами, біглістю, тощо.
Читка з листа.

Впродовж року слід вивчити:

4-5 гам, 8-9 етюдів, 2-3 твори великої форми, 4-5 п'єс, дві частини з
віолончельних сюїт, або скрипичних сонат і партит Й.- С.Баха, або сюїт для
альта соло М.Регера.

Один-два твори, вивчених самостійно.

У I семестрі виступ з гамою і двома етюдами, крім цього не менше 3-ох
виступів впродовж року, включаючи іспит.

На перевідному іспиті виконуються:

одна гама, один етюд, одна-дві частини з сонат, партит, сюїт Й.- С.Баха або
сюїт М.Регера, один твір великої форми, одна п'єса.

Зразки програм перевідних іспитів на III курсі:

I

Крейцер Р. Етюд № 34
Бах Й.- С. Сарабанда і Буре з сюїти № 3
Хандошкін І. Варіації
Золотарьов В. «Еклога»

II

Теріан М. Етюд № 1, тв.1
Бах Й.- С. Сарабанда і Жига з сюїти № 1

Гендель Г. Концерт сі мінор

Кодай З. Адажіо

III

Кампаньолі Б. Етюд № 24

Бах Й.-С. Алеманда і Куранта

Цельтер К. Концерт Мі бемоль мажор

Мачаваріані А. Долури

Репертуарний список

Етюди, збірники вправ і гам.

Бакланова Н. Етюди і складне інтонування для альту в супроводі фортепіано.

(Ред. В.Борисовського) М., 1970

Вибрані етюди для альту (Ред.-упор. Л.Гушина, К.Стоклицька), М., 1981

Вибрані етюди для альту (Ред.-упор. В.Кудрявцева), Л., 1987

Вправи і гами в подвійних нотах для альту (Упор.А.Ваксман), М., 1957

F.A.Hoffmeister Etuden fur viola (edition Peters-Leipzig)

Гржималі І. Вправи і гами в подвійних нотах.

Григорян О. Гами і арпеджіо

Донт Я. Етюди, тв.37, М.,1969

Кампаньолі Б. Етюди для альту, тв.22. М., 1957

Крейцер Р. Етюди (перекл. М.Рейтиха), М., 1963

Палашко І. 20 етюдів, тв.3

Роде П. 24 етюди. (Ред. В.Борисовського, Є.Страхова), М., 1937

Теріан М. 6 етюдів для альту. М., 1937

Флеш К. Гами і арпеджіо М., 1937

Твори великої форми

Арутюнян А. Соната «Retro»

Бах Й.-С. Окремі частини з віолончельних сюїт. Окремі частини з скрипкових сонат і партит. Соната №1 Соль мажор.

Бах Й.-Хр. Концерт до мінор, Іч.

Бах К.Ф.Е. Концерт Сі бемоль мажор (обр. П.Кленгеля)

Бетховен Л. Соната Фа мажор, тв.17

Боккеріні Л. Соната до мінор

Бунін Р. Соната, тв.26

Вангал Я. Концерт До мажор.

Веприк О. Рапсодія (ред.В.Борисовського), тв. 11

Враніцький А. Концерт для двох альтів

Гайдн Й. Концерт Ре мажор (перекл. Є.Страхова)

Генішта І. Соната (обр.В.Борисовського), тв.9

Граун Й. Соната № 2

Козловський О. Соната

Кореллі А. Фолія

12

Моцарт В. Концерт для кларнета (обр.Є.Страхова)

Нардіні П. Соната фа мінор (ред.Є.Страхова)

Петцольд Х. Партіта Ре - мажор для альту соло (обр.М.Розенблома)

Регер М. Три сюїти для альту соло

Руст Ф. Соната Соль мажор (обр.В.Борисовського)

Стаміц Я. Соната Соль - мажор (обр.В.Борисовського)

Стаміц К. Концерт № 2 Ля мажор

Хаммер К. Соната № 3

Хандошкін І. Концерт До мажор (обр.В.Борисовського). Варіації

(обр.В.Борисовського)

Хітунув С. Соната

Цельтер К. Концерт Мі бемоль мажор, II, III чч.

Твори малої форми

Аренський А. Серенада, тв.30 №2 (обр.Є.Страхова)

Асламазян С. Мелодія

Барток Б. Багатель, тв.6 №2 (обр.В.Борисовського)

Бізе Ж. Інтермеццо. Адажіо з музики до драми «Арлезіанка» А.Доде

(перекл.В.Борисовського)

Бородин О. Серенада (обр.Є.Страхова)

Булахов П. Канцонета (обр.В.Борисовського)

Венявський Г. Мрії

Віла Лобос Е. Арія з бразильської бахіани №2 (обр.Г.Безрукова)

Гайдн Й. Менует (обр.В.Борисовського)

Глазунов О. Мрії, тв.24 (обр.В.Борисовського), Іспанська серенада, тв.70

(перекл.Є.Страхова)

Глінка М. Мазурка, Ноктюрн (обр.В.Борисовського)

Глієр Р. Вальс, тв.45 №2, Ноктюрн, тв.35 №10 (обр.В.Борисовського)

Гріг Е. Елегія, тв.38 №6 (обр.В.Борисовського)

Домінчен К. Романс (перекл. З.Дашака)

Жилін О. Вальс (обр.В.Борисовського)

Зноско-Боровський О. Пісня і коломийки (перекл.З.Дашака)

Іпполітов-Іванов М. Іспанська серенада

Караєв К. Адажіо, Вальс з балету «Сім красунь» (пер.М.Рейтиха)

Крюков М. Пavana

Кюї Ц. Апасіоната, тв.50 №14 (перекл.Д.Лепілова)

Ліст Ф. Забутий романс

Лядов А. Прелюдія, тв.11 №1 (перекл.В.Борисовського), Прелюд, тв.37 №1;

Мазурка, тв. 57 №3; Вальс, тв.57 №2 (Обр. Є.Страхова)

Людкевич С. Чабарашка (перекл. З.Дашака)

Лятошинський Б. Ноктюрн, Скерцо, тв. 65 №1

Ляшенко Г. Роздум

Мачаваріані А. Долури, Романс (перекл.Л.Янівлі)

Мединь Я. Три мініатюри

Мендельсон Ф. Дві пісні без слів (перекл. В. Борисовського)
 Моцарт В. Тема з варіаціями
 Орфесв С. Романс
 Полсвой В. Елегія
 Прокоф'єв С. Гавот з класичної симфонії, тв. 25; Танець дівчат з ліліями з балету «Ромео і Джульєтта» тв. 64 (перекл. Є. Страхова)
 Прокоф'єв С. Пуцкініські вальси, тв. 120 №№ 1, 2 (перекл. В. Скибіна)
 Регер М. Романс
 Римський-Корсаков М. Пісня і танець скоморохів з опери «Садко»,
 Россіні Дж. Скерцо
 Свєтланов Є. Арія
 Степанова В. Поема
 Танєєв С. Листок з альбому, тв. 33
 Фрескобальді Дж. Токата
 Фрід Г. Шість п'єс, тв. 68
 Цинцадзе С. Романс.
 Чайковський П. Ноктюрн, тв. 19 №4, Підсніжник, тв. 37 №4
 (обр. В. Борисовського)
 Шоссон Е. Інтерлюдія (перекл. В. Борисовського)
 Шопен Ф. Прелюд, тв. 28 №4 (обр. В. Борисовського)
 Шостакович Д. Фантастичний танець (перекл. Г. Безрукова)
 Шуберт Ф. Серенада (перекл. Є. Страхова) Бджілка (перекл. В. Борисовського)
 Шуман Р. Мрії, тв. 15 №7 (перекл. Г. Безрукова)

IV курс

Річні вимоги

Підготовка програми випускного іспиту поряд з іншими творами, які вивчаються по індивідуальному плану.

Два-три твори вивчених самостійно.

У програму дипломного іспиту включаються наступні твори:

одна гама, один етюд;

дві частини з сонат, партит, сюїт Й.-С. Баха, або сюїт М. Регера, концерт (I ч. або II, III ч.);

дві п'єси (одна з них українського автора).

Зразки дипломних програм:

I

Гофмейстер Ф. Етюд № 1

Бах Й.-С. Алеманда і Куранта з партити № 2

Віталі Т. Чакона

Цинцадзе С. Хорумі

Кодай З. Адажіо

II

Кампаньолі Б. Етюд № 17

Регер М. Сюїта № 1

Форсайт С. Концерт

В'єтан Г. Елегія

Ляшенко Г. Арієта і Танець

III

Палашко І. Етюд № 2, тв. 3

Бах Й.-С. Прелюдія з Сюїти № 5

Гофмейстер Ф. Концерт Ре мажор

Сіндінг К. Престо

Скорик М. Речитатив

Репертуарний список

Етюди, збірники вправ і гам.

Бакланова Н. Етюди і складне інтонування для альту в супроводі фортепіано (Ред. В. Борисовського). М., 1970

Вибрані етюди для альту (Ред.-упор. Л. Гушина, К. Стоклицька, М., 1981)

Вибрані етюди для альту (Ред.-упор. В. Кудрявцева, Л., 1987)

F. A. Hoffmeister Etuden fur viola (edition Peters-Leipzig)

Гржималі І. Вправи і гами в подвійних нотах

Григорян О. Гами і арпеджіо

Донт Я. Етюди, тв. 37, М., 1969

Кампаньолі Б. Етюди для альту, тв. 22, М., 1957

Крейцер Р. Етюди (перекл. М. Рсїтиха), М., 1963

Палашко І. 20 етюдів, тв. 3

Роде П. 24 етюди (Ред. В. Борисовського, Є. Страхова), М., 1937

Теріан М. 6 етюдів для альту, М., 1937

Флеш К. Гами і арпеджіо. М., 1937.

Твори великої форми

Арендс А. Балада., тв. 4, Концертино, тв. 7

Арутюнян А. Соната «Retro»

Асаф'єв Б. Соната для альту соло

Бах Й.-С. Окремі частини з віолончельних сюїт. Окремі частини з скрипкових сонат і партит. Соната №2 Ре мажор. Соната №3 соль мінор.

(перекл. Г. Безрукова). Бранденбурзький концерт №6 (перекл. для двох альтів і фортепіано Ю. Тюліна)

Бах Й.-Хр. Концерт до мінор II, III ч.

Борисов В. Романтична повість

Бунін Р. Концерт, тв. 22, Соната, тв. 26

Верещагін Я. Концерт

Віталі Т. Чакона

Враніцький А. Концерт для двох альтів

В'єтан А. Соната, тв. 36
Гайдн Й. Концерт До мажор (обр. Г.Талаліяна)
Гамбург Г. Концерт
Гендель Г. Концерт сі мінор
Глінка М. Незакінчена соната
Гофмейстер Ф. Концерт Ре мажор
Гуммель Й. Соната, тв. 3
Давід Д. Концерт. Сонатина.
Діттерсдорф К. Концерт Фа мажор. Концертна симфонія для альту і контрабаса.
Зейдман Б. Другий концерт
Кіркор Г. Концертна фантазія
Леденьов Р. Концерт-поема (ред.Ф.Дружиніна)
Мійо О. Соната №1 (ред.Г.Безрукова)
Паганіні Н. Соната - 1834р. (ред.У.Дрюнера)
Петцольд Х. Партита для альту соло (обр.М.Розенблюма)
Піхль В. Інтрада, прелюдія-фугета та чотири фуги для альту соло.
Регер М. Три сюїти для альту соло
Рід В. Рапсодія
Ролла Ал. Концерт Мі бемоль мажор
Слонімський С. Сюїта
Стаміц К. Концерт №1 Ре мажор. Соната Ре мажор.
Тартіні Дж. Концерт Соль мажор (обр. Є.Страхова)
Форсайт С. Концерт
Фрід Гр. Концерт
Хіндеміт П. Соната для альту соло I, II, III, тв.25 №1
Цельтер К. Концерт Мі бемоль мажор (обр.В.Борисовського)
Шуберт Ф. Соната «Арпеджіоне»
Шукайло Л. Рапсодія
Шуман Р. Адажіо і АLEGRO, тв.70
Енеску Дж. Концертна п'єса

Твори малої форми

Аляб'єв О. Рондо (обр. В.Борисовського)
Аренський А. Вальс (вільна обр.В.Борисовського)
Бетховен Л. Адажіо кантабіле (обр.В.Борисовського)
Борисовський В. Сіцилійська тарантела «Вулкан»
Белій П. Три арії
Вебер К. Анданте і Угорське рондо
В'єтан Г. Елегія
Тибалін Б. Поема-роздум (ред.Є.Страхова)
Глазунов О. Елегія, тв.44 (ред.Г.Талаліяна)
Глінка М. Баркарола, Дитяча полька (обр.В.Борисовського)
Гріг Е. Пісня Сольвейг, тв.55 №4 (обр. В.Борисовського); Вечір у горах, тв.68 №4 (перекл.Ф.Дружиніна)

Делюї Л. Доц (перекл.В.Борисовського)
Дебюссі К. Чудовий вечір (перекл.Є.Страхова)
Дюбюк А. Тарантела (обр.В.Борисовського)
Золотарьов В. «Еклога»
Ібер Ж. Маленький біленький ослик (перекл.М.Рейтиха)
Іщенко Ю. Елегія
Йордан І. Поема (ред.Г.Талаліяна)
Карабиць І. Експромт
Карасв К. Китайський танець з балету «Сім красунь» (конц. обр. В.Борисовського)
Кіркор Г. Ноктюрн, тв. 18 №1; Рондо (ред.Г.Талаліяна)
Ковальов В. Поема
Кодай З. Адажіо
Крюков Г. Елегія, тв.13 №2; Новела
Ліст Ф. Поема, Прощання (обр.В.Борисовського)
Лятошинський Б. Ноктюрн, Скерцино, тв.65 №1
Ляшенко Г. Прелюдія, арія, танець
Масюков В. Токатина
Мачаваріані Ал. Долурі, Романс (перекл.Л.Яшвілі)
Моцарт В. Анданте з сонати До - мажор (перекл.Ф.Дружиніна)
Прокоф'єв С. П'єси з балету «Ромео і Джульєтта». Вступ. Вулиця прокидається. Сцена біля балкону (концертна обр.В.Борисовського). Весілля Кіже з музики до кінофільму «Поручик Кіже» (конц.обр.В.Борисовського)
Рахманінов С. П'єси (упор. Г.Безруков); Мелодія, тв. №3; Серенада, тв.3 №5 (перекл.О.Багрянцева); Прелюдія, тв.23 №10; Вокаліз (перекл.Є.Страхова)
Римський-Корсаков М. Політ джмеля, Танець скоморохів з опери «Снігуронька» (обр.Є.Страхова)
Ролла Ал. Концертний етюд (обр.В.Борисовського)
Сібеліус Я. Сумний вальс, тв.44 (обр.В.Борисовського)
Сіндінг К. Престо, тв.10 (перекл.М.Рейтиха)
Скорик М. Речетатив
Скрябін О. Прелюдія, тв.9 №1 (обр. В.Борисовського)
Слонімський С. Дві п'єси
Степанов Л. Вокаліз, Вальс (ред.Є.Страхов)
Форе Г. Ноктюрн (обр. В.Борисовського)
Фрейдлін Я. Танець
Хачатурян А. Ноктюрн з музики до драми М.Лермонтова «Маскарад» (вільна обр.В.Борисовського)
Цинцадзе С. Хорумі (ред.Г.Талаліяна)
Шопен Ф. Вальс, тв. 34 №2; Етюд, тв.25 №2 (обр.В.Борисовського)
Шостакович Д. Адажіо, Весняний вальс (конц.обр.В.Борисовського); Прелюдії, тв.34 №№16, 17 (перекл.Є.Страхова)

Шуберт Ф. Два вальси, тв.9 №1 (обр.В.Борисовського); Експромт, тв.90 №3
(перекл.В.Борисовського)

Щедрін Р. В наслідуванні Альбенісі (перекл.В.Скібіна)

Дуети, ансамблі.

Бах Й.-С. Інвенції (перекл.для двох альтів Г.Безрукова)

Бах Ф.-Е. Два дуети для двох альтів

Бек С. Дует для скрипки і альту

Бетховен Л. Дует для альту і віолончелі

Бетховен Л. Тріо Мі бемоль мажор, тв.3

Вілла-Лобас Е. Дует для скрипки і альту

Гайди М. Два дуети для скрипки і альту

Гайдн Й. Дивертисмент для скрипки, альту і віолончелі

Гендель Г. Чакона Соль мажор для скрипки і альту

Гендель Г.-Хальворсен Й. Пасакалія для скрипки і альту

Головін О. Дует №2 для альту і віолончелі

Калівода Й. Дует для скрипки і альту, тв. 208

Леклер Ж.-М. Шість сонат для двох альтів, тв.12

Лисенко М. Тріо для двох скрипок і альту

Лютославський В. Биколики для альту і віолончелі

Матушевський М. Два дуети для скрипки і альту

Моцарт В. Дуети для скрипки і альту

Плеель І. Три дуети для скрипки і альту, тв.69

Регер М. Серенада для флейти, скрипки і альту, тв.141а

Телеман Г. Дуети у формі канонів

Хіндеміт П. Дует для альту і віолончелі

Шебанін Д. Соната для скрипки і альту

Шпор Л. Дует Соль мажор для скрипки і альту

Оркестрові соло з опер і балетів

Адан А. Балет «Жизель»

Арендс А. Балет «Саламбо»

Асаф'єв Б. Балет «Полум'я Парижу»; балет «Кавказький полонений»

Берліоз Г. Симфонія «Гарольд в Італії»

Деліб Л. Балет «Копелія»

Караєв К. Балет «Сім красунь»

Мсліков А. Балет «Легенда про любов»

Мейербер Дж. Опера «Гугеноти»

Пуччіні Дж. Опера «Чіо-Чіо-сан»

Рубінштейн А. Опера «Демон»

Хачатурян А. Балет «Гаяне»